

upravnih organov se je baval občinski sindikalni svet, na osnovni šoli smo imeli dopolnilno šolo (osemletko) za odrasle ter šolo za starše, bilo je več prizadevanj za tečaje tujih jezikov, posamezne organizacije so prirejale tečaje za doseg kvalifikacij (šoferji, »Motor« ipd.), delovala je kmetijska šola, razni gospodinjski tečaji itd. Novo ustanovljeni izobraževalni center, ki bo deloval pod imenom Delavska univerza, bo vskladal, enotno vodil in organiziral vsa ta prizadevanja izvenšolskega izobraževanja bodisi v sedanjih oblikah bodisi v iskanju novih — posebno v sodelovanju s izobraževalnimi centri v podjetjih in z Zavodom za organizacijo dela in varnosti pri delu OLO Kranj. Organiziral bo družbenopolitične tečaje in seminarje, nudil pomoč občanom pri opravljanju in pripravi na razne izpite, konkurze, prirejal tečaje za doseg kvalifikacije in visoke kvalifikacije ter seminarje za družbeno in delavsko samoupravljanje, politično šolo ipd. Občinski ljudski odbor, ki je ustanovitelj Delavske univerze kot ustanove s samostojnim financiranjem, ji je zagotovil prostore v Domu Zveze borcev, kjer bo moč v sodelovanju s knjižnico in čitalnico, šahovsko sobo itd. v bližnji bodočnosti osnovati klub kot zelo uspešno in sodobno obliko ljudskoprosvetnega dela.

Pričujoči sestavek je želel obdelati vsaj v osnovi vsa bistvena vprašanja izobraževanja kompleksno v vsej medsebojni povezavi in iz tistega zornega kota, ki je značilen za osnovni zakon o šolstvu: šolanje in izobraževanje naših delovnih ljudi je stvar ne le šole same ampak celotne družbene skupnosti. Njej tudi prepuščamo realizacijo teh zamisli.

Andrej Česen

KOPALIŠČE IN TURIZEM

Poljanska Sora in Poljanščica, kakor jo imenujejo domačini, je najtoplejša tekoča voda na Gorenjskem. Edino Blejsko jezero je toplejše, toda to je mirujoča površina ter se čistoča blejske vode ne more primerjati s Poljanščico. Tudi Selščica ne zaostaja mnogo za svojo sestro. Temperatura Selške Sore je le za 2–3° C nižja. To dobro lastnost naših dveh sotočnic so že poznali naši predniki, zato je tudi kopalna tradicija v Loki in po vsej Poljanski dolini že zelo stara.

Tok Poljanščice je zelo umirjen, in to že od njenega izvira nad Žirmi, preko Žirovskega polja in dalje preko gorenjevaške in poljanske terase vse do Škofje Loke. Rečna struga Poljanščice ima zelo ugodno smer, tako da je ves dan osenčena. Vodne mase, ki zlasti v poletnih mesecih niso velike, se pri prelivanju preko malih skalnatih pragov hitro ogrevajo. Mirni tolmeni, v katerih vodna površina na oko skoraj miruje, so prav tako izpostavljeni soncu in v njih voda pridobiva na toploti. Mali pritoki, ki pritekajo po grapah in se izlivajo v matično strugo, so po vodnih količinah zelo skromni in tudi njihova temperatura ni nizka. Ne bi zanikal tudi možnosti toplih izvirov, katerih dokaz imamo v Kopačnici nad Hotavljami. Dolžina struge Selške Sore pa je krajša, nekoliko bolj osenčena in hitrost vode je večja. Pritoki izpod Ratitovca so hladnejši. Zato je temperatura Selščice nižja od Poljanščice.

Glede čistoče obeh naših voda se ne moremo pritoževati. V obeh dolinah do sedaj ne obratuje nobena industrija, ki bi z svojimi industrijskimi odpadkami kvarila njihovo bistrino. Tudi naselja do danes niso kanalizirana v rečno strugo ter je tako zaenkrat bakteriološka okužba nemogoča. Lahko trdimo, da kljub množičnemu kopanju ni bilo primerov okuženj zaradi nečiste vode. Zelo skromna je tudi prodonosnost Poljanščice; v selški strugi je za spoznanje večja, ker je hitrost vodnega toka nekoliko večja. Mala prodonosnost je tudi vzrok, da v obeh strugah ne najdemo večjih naplavin mivke. Mivka pa v mirnih tolmunih vedno vsebuje organske snovi, ki gnijejo in s tem okužijo vodo. Tudi zaloge gramoza ti dve vodi ne ustvarjata.

Vsi navedeni pogoji so izredno ugodni za kopanje in so ustvarili staro kopalno tradicijo. Že v drugi polovici 19. stoletja so pričeli naši predniki z gradnjo malih kopalniških objektov imenovanih toplice. Značilno je, da so sprva Ločani dajali večjo prednost Selščici. Prvi tak objekt je bil zgrajen v Vincarjih pri današnji vili »Anki«, last Lovra Planine. To je bilo zaprto javno kopalnišče z lesenimi kadmi, ki so bile polnjene z ogrevano vodo. Pozneje so zgradili pod bivšo gostilno »Pri Balantu«, pod današnjo avtobusno postajo nekakšno zakrito kopalnišče, da nepo-

klicano oko ni moglo opazovati nežnega spola pri kopanju. Dolga leta so služile Ločanom lesene toplice nad Koširjevim jezom na desnem bregu Selsčice. Privatna kopališča, ki so jih gradili po prvi svetovni vojni, so tudi priče te tradicije.

Ko je jeseni leta 1924 visoka voda Selsčice uničila javne toplice nad Koširjevim jezom, je pričelo olepševalno društvo razmišljati o gradnji novega kopališča. To idejo so realizirali leta 1927, ko so zgradili leseni kopališki objekt s kabinami in malim bifejem na desnem bregu Poljanščice ob korenu Pepetovega jezua. Dobrih 30 let je lesena zgradba služila svojemu namenu. Mnogo prijetnih in zabavnih uric v poletnih mesecih je staro in mlado užilo na tej loški »plaži«. Kopalni vlak je vsak dan pripeljal čistega zraka in tople vode željne Ljubljance. Gotovo se vsak Ločan še spominja iz svojih otroških let velikih »ribolovov« kapeljnov pod Pepetovim jezom. Marsikomu je ta strast detinskih let zapustila posledice ter je pozneje postal član ribiške družine. Brez pretiravanja pa je treba priznati, da ima bližja okolica Pepetovega jezua najbolj idealne pogoje za kopanje. Umirjena gladina nad jezom nudi z različno globino kopalcu vse možnosti kopanja kot v bazenu. Plitva voda pod slapom jezua daje zabavišče malčkom, da lahko tam brez nadzorstva staršev ustvarjajo svoje umetnine. Preko jezua padajoča vodna masa koristi tudi kot izredna masaža telesa. Živahno valovanje v tolmunu pod brvjo pa zabava dobre plavalce, da tam preizkušajo svojo sposobnost.

Zelo dvomim, da je možno še kje najti toliko različnih načinov kopanja, strnjenih na enem kraju, kot tukaj. Zato se je turistično društvo odločilo, da bo tu zgradilo moderno naravno kopališče z sodobno ureditvijo. Današnje zahteve gostov turistov se v marsičem razlikujejo od zahtev turistov pred drugo svetovno vojno. Prej so se gostje posluževali gostilniških in privatnih sob ter se hranili v restavracijskih podjetjih. Danes je takih gostov vedno manj ter imamo namesto njih vedno več modernih »nomadov«. Namesto sobe jim služi šator ali pa male weekend-hiše. Gost hoče biti popolnoma prost, ne vezan na strogi hišni red. Hrano si

Novo zgrajena kopališka stavba s kabinami, prhami, bifejem in teraso. (Foto inž. arh. Tone Mlakar)

pripravlja sam in če mu ne odgovarja prvo za bivačiranje izbrano mesto, si poišče drugega. Gotovo bi bil stari Rousseau zelo srečen, ko bi danes videl, da se delno le uresničuje del njegove življenjske filozofije o povratku k naravi. Poleg bivačiranja pa je potrebno gostom nuditi tudi razno zabavo.

Vse to je bilo upoštevano pri sestavi programa za ureditev novega kopališča. Osnovne zahteve tega programa so:

- kopališka zgradba s kabinami, bifejem, sanitarijami, prhami in kegljiščem,
- zelena livada z negovano travnato površino za sončenje,
- prostor za igre (odbojka, perjanica, rokomet),
- otroško zabavišče z majhnim bazenom z vodo in mirko,
- majhen bazen z skakalnim stolpom za skakalce v vodo,
- prostor za bivačiranje,
- asanacija desnega brega struge od korena jezua do starega opornega zidu,
- v podslapju jezua ustvariti nekak naraven bazen s tem, da se dvigne vodna gladina,
- parkirni prostor za prevozna sredstva.

Razpoložljivi prostor na desnem bregu Poljanščice pri Pepetovem jezua za dostope za realizacijo tega programa. Na osnovi teh zahtev se je v letu 1956/57 prišlo k izdelavi načrtov in jeseni 1958 se je pričelo z gradnjo. Celotni program je zelo obsežen, zato ga ni mogoče realizirati v kratkem času, temveč bo potekala gradnja daljšo dobo.

V prvi fazi je bila zgrajena nova dovozna cesta mimo puštalskega gradu h kopališču. Istočasno se je pričela gradnja kopališkega objekta na mestu, kjer je včasih stalo leseno gospodarsko poslopje Josipa Guzelja. Komunalno podjetje je jeseni 1958 zgradilo cesto, SGP »Tehnik« pa od jeseni 1958 do poletja 1959 kopališki objekt. S tem je bil dosežen že velik napredek in zaključena prva etapa izgradnje kopališča.

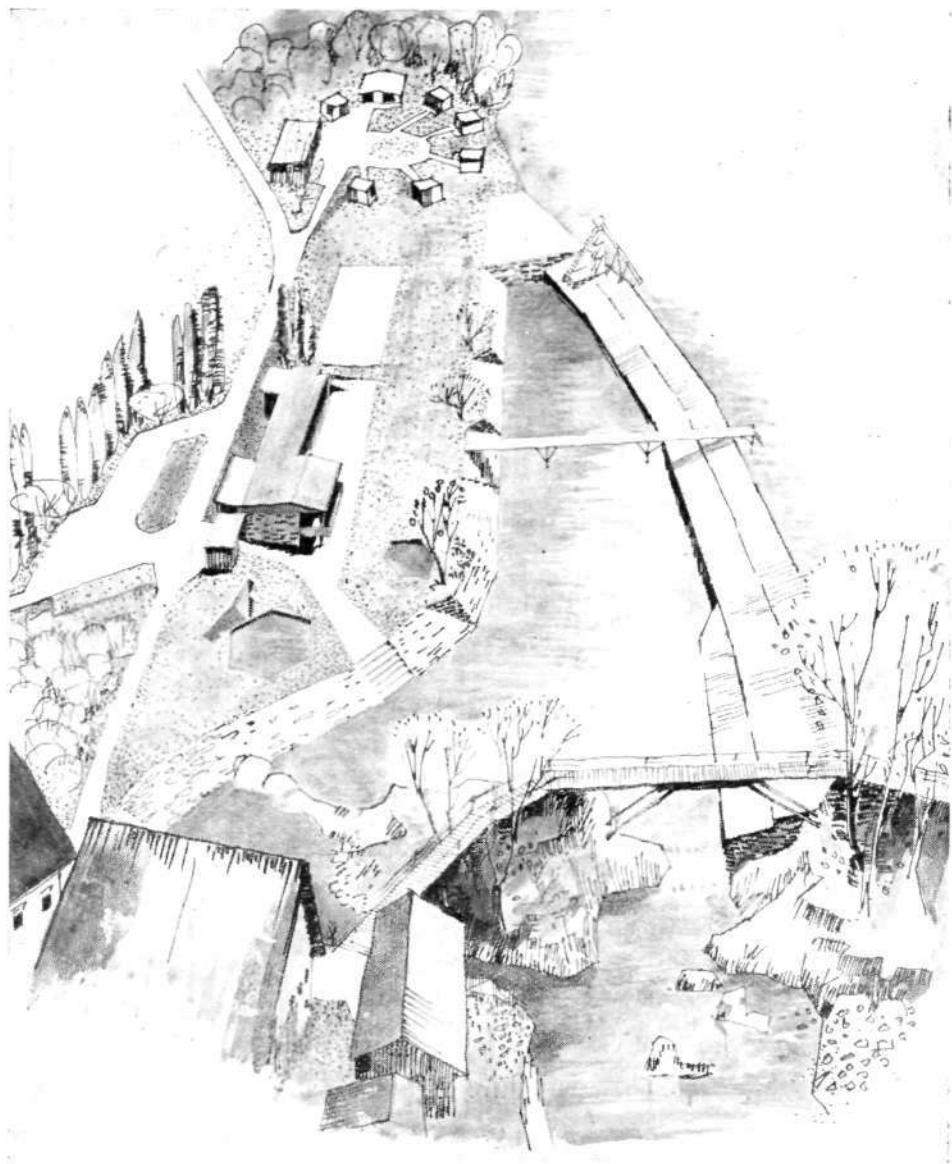
Novo zgrajeni kopališki objekt ne bo služil samo v času sezone, temveč bo lahko obratoval vse leto. Mala bife-restavracija in kegljišče bosta nudila zabavo tudi v času izven sezone. Prijatelji sonca bodo lahko uživali sončno toploto tudi v zgodnji pomladi in v pozni jeseni za steklom v prostoru za kabine.

V drugi fazi gradnje mora biti izvršena regulacija desnega brega, splaniran celotni kopališki prostor ter zgrajeno otroško zabavišče in igrišča za odrasle. Prav tako mora biti tudi urejen parkirni prostor za prevozna sredstva.

V zadnji fazi gradnje bo urejen naravni bazen v podslapju jezua. To delo ni lahko. Potrebno je najprej odstraniti iz tega dela struge grobi gramoz, katerega je Poljanščica odložila na tem mestu ob katastrofalni povodnji. Nato bo potrebno dvigniti kono malega pretočnega jezua v tolmunu pod brvjo. Obenem se bodo napravile zatesnitve med samicami v strugi. Nivo vode se bo dvignil za 70 cm. Tako bo v podslapju jezua nastala globlja vodna blazina, ki bo ščitila podnožje jezua pred kinetično energijo padajoče vodne mase, obenem bo pa ta naravni bazen služil kopalcem. Pri izvedbi tega načrta je potrebna velika previdnost. Vodni režim v strugi z novo ureditvijo ne sme biti izpremenjen, temveč mora biti vodnim masam dana možnost, da se ob visoki vodi prosto prelivajo dalje po strugi. V to poslednjo fazo spada tudi gradnja malega umetnega bazena s skakalnim stolpom. Bazena bo stal na severni strani kopališkega objekta. Predvidena velikost je 8×8 m z globino do tri metre. Ob bazenu bo postavljen skakalni stolp z višino 5 m. Polnjenje bazena bo potekalo po betonskih ceveh z vodo iz struge. Ta naprava bo služila prijateljem vodnega skakalnega športa in v zabavo gledalcem.

Prostor za bivačiranje je predviden na skrajnem južnem delu kopališkega prostora. Tu bodo zgrajene male lesene hišice z 2, 3 ali 4 ležišči, z malo mizico in garderobno omaro. Velikost hišice je predvidena od 7,5 do 10 m². V taki stavbici se lahko gost udobno in svobodno namesti. Sam si uredi počitniško življenje po prosti volji ter sam skrbi za red in snago. Za pripravljanje jedil je predvidena odprta kuhinjska lopa z gorilci na plin butan. Na tem prostoru mora tudi biti sanitarni objekt z umivalnico in straniščem. Preostala površina med hišicami bo na razpolago bivačirancem s šotori.

Vsa površina kopališkega prostora mora biti pokrita z lepo negovano travo ter mora imeti nasajeno lepotično grmovje in drevje, ki bo nudilo senco pred pripekajočim soncem. Tako urejen prostor ne bo služil svojemu namenu samo v času kopalne sezone, temveč tudi izven nje. Tu bo mogoče organizirati razne zabavne prireditve, bife in kegljišče pa bosta služila svojemu namenu vse leto.

Idejni načrt za ureditev celotnega kopališča ob Poljanščici

Gradbeni odbor kopališča pa se že bavi z novo idejo. K sedanjemu kopališkemu objektu naj bi uredili prizidek, v katerem bi bila finska sauna. Kopanje v vročem vlažnem zraku je zdravju zelo koristno, zato v vseh naprednih državah danes grade saune, v katerih si mlado in staro utrjuje svoje telo. Saune so zelo preprosto urejene. Poleg garderobe, ki je v našem primeru že zgrajena, je prostor za ogrevanje in prhe ter prostor za sauno. Sauna je hermetično zaprt prostor, v katerem je zrak ogrevan do 70°C ter 100 % nasičen z vlago. Tu so stopničasto nameščene klopi za sedenje. Kopalec se pri tej temperaturi in v tem vlažnem zraku močno

oznoji, tako da telo odda vso odvišno vodo. Po znojenju v sauni si kopalec spere telo pod mrzlo prho. Po taki kopeli se človek počuti, kot da bi bilo telo prenovljeno. Severnjaki poznajo način in koristi takšnega kopanja že več sto let. Od njih so v zadnjih časih prevzeli to tudi drugi napredni narodi.

Z uresničitvijo teh idej bo Skofja Loka ogromno pridobila za tujski promet. Ne samo lepota mesta in okolice, lepi sprehodi in izleti, temveč tudi tradicionalno kopanje in urejen kopališki prostor bo privlačnost za turiste in tujce. Predpogoj za dober razvoj turizma pa je tudi solidna gostilniška oskrba in postrežba, na katero ne smemo pozabiti. Gost ne troši svojega denarja samo zaradi lepote kraja in udobnega kopanja, temveč zahteva tudi sodobno postrežbo. Pred prvo svetovno vojno je bila Loka znana po dobri gostinski dejavnosti: o tem priča veliko število večjih in manjših gostilniških obratov. V zadnjih letih pa smo si na tem polju zapravili zelo veliko tega ugleda.

Uspeh, ki ga je pokazalo s svojim vztrajnim delom turistično društvo, in požrtvovalnost njegovih članov daje ugodno perspektivo bodočemu razvoju našega turizma. Ob zaključku moram še pripomniti, da vse te ideje za ureditev kopališča niso delo enega samega človeka — projektanta, temveč vseh članov turističnega društva, ki so s svojimi predlogi in nasveti pripomogli k sestavi investicijskega programa. Želja vseh je, da se bodo te ideje realizirale in dale Loki novo in bolj živahno turistično življenje.

Ing. Pavle Hafner

KINO DVORANA 1959

Kroniko življenja mest so vedno polnili dogodki, ki so se odvijali na javnih mestih in stavbah, ki jih danes s skupnim izrazom imenujemo javne zgradbe. Večino imen in pojmov nam je zapustila rimska antika, ki je za čuda visoko dvignila družabno življenje in razvila nekaj tipov zgradb do idealnih organizmov, ki so nam še danes vzor. Sijajni in veličastni templji so služili bogočastju, bazilike živilskim trgov in zborovanjem, terme zdravju in shajanju meščanov ter umetnikov, a splošni zabavi amfiteatri in cirkusi.

Srednji vek, ki rodi in oblikuje loško mesto, pozabi in opusti večino teh razvad in užikov. Pod šibo barbarskih navalov in sholastične filozofije se obrača smisel življenja k pripravam za »poslednjo sodbu«. V čast in slavo božjo je takratni duh vložil svojo materialno in umsko moč in znoj, pustil nam je nedosežne stavbarske, kiparske in slikarske mojstrovine v francoskih, italijanskih in nemških katedralah. Naša domovina je le v malem čutila ta veliki zagon stavbarstva, a vendar njeni sadovi še stoje med nami v slovenskih mestih ali gorskih podružnicah.

Vse do francoske revolucije se seznam javnih zgradb ne raztegne. Barok nam obnovi gledališče, šole in bolnišnice pa z redkimi izjemami vodijo samostani. Šele 19. stoletje podvzame nove zamahe in listo civilizacije napolnijo znova že iz antike znani pojmi: kopališče, dirkališče, stadioni, svetovne razstave (London, Pariz), klinike, muzeji in javne šole.

S tem uvodom sem hotel bralce seznaniti s kratkim rodovnikom vseh tistih javnih elementov, ki mu dopolnjujejo družinsko in delovno življenje.

Kino je mlada iznajdba in nima v zgodovini naše civilizacije izrazitih sorodnikov. Na svojem pionirskem začetku se je potikal po hotelih in gledališčih, vse dokler ni praksa tehničnega razvoja pokazala, da mu le malo gledališč ugaja in da zahteva po svoje prikrojene prostore. Slovensko podeželje mu je bilo kmalu naklonjeno, a mu ni moglo nuditi dobrih pogojev. Gostuje po društvenih dvoranh, kjer so igrali Desetega brata, Divjega lovca, kjer so telovadili Orli in Sokoli... — in prav tako je še dandanes v Loki!

S tem smo pri jedru in problemu našega mesta: telovadba, veselice in kino ne morejo in ne smejo več biti v enem samem prostoru!

Mora te družine je že dolgo ležala nad javnostjo, še bolj pa nad telovadnim društvom in s to alternativo je bil sestavljen leta 1956 ustanovni odbor za gradnjo nove kino dvorane. Škoda, moralna kot gmotna, ki se je delala v tem stanju, bo ocenjena šele, ko bodo ti prostori dobili svojo pravo obliko in funkcijo.

Prvi zantevi, namreč delitvi prostorov po namenu, sledi druga: to so turistične in kulturne potrebe mesta. Naj bo tujec ali domačin, oba naj čutita, da za starim